

Elegance, december 2006

De geur van uw herinneringen

Luchtjes, stank en reukvermogen

Door: Yoeke Nagel©

Sluit u even de ogen en herinnert u zich de geur van kerst, thuis. De kleedkamer van de sportschool. De haartjes van een baby'tje. Van een boswandeling. Een dampend bord erwtensoep.

Dat ruikt krachtig, nietwaar? Maar hoe ruikt uw eigen directe omgeving op dit moment? Waar komt die lucht vandaan? Geen idee, zeker?

Geur is namelijk de sterkste én de zwakste van onze zintuigen.

Geur is ons zwakste zintuig. Met onze ogen kunnen we gemakkelijk waarnemen of een voorwerp dichtbij of veraf is, we weten waar het zich ongeveer bevindt. We kunnen fluisteren in ons oor gemakkelijk onderscheiden van een flinke herrie op een paarhonderd meter afstand, terwijl we het objectief gezien toch in hetzelfde volume waarnemen. We merken duidelijk of we in een koude of warme kamer terecht komen en we proeven het verschil tussen zoet en zuur en combinaties daarvan.

Maar laat iemand een flesje met een geurstof ruiken en de reactie zal meestal iets zijn als: "Ja, het komt me wel bekend voor... kom, het ligt op het puntje van mijn tong... Een heel normaal luchtje eigenlijk, heeft iets gezelligs, van vroeger misschien, mijn vader rook zo... Mijn hartsvriendin, maar nee, het is niet haar parfum. Oh, of nee, wacht, het heeft te maken met een kledingzaak die ik ken... 's Morgens, het is een vroeg luchtje..."

Inderdaad. De geur van koffie.

Maar geur is ook onverwacht sterk. Met een vleugje medepassagier in de trein kunt u opeens uw grootmoeder horen lachen, die diezelfde fles 4711 gebruikte. Een nieuwe buurvrouw die net haar salontafel heeft versjouwd, jaagt u angst aan omdat het beeld opdoemt van die keer dat u wanhopig rennend naar uw zoekgeraakte kat zocht en net zo'n zweetlucht had als buurvrouw nu.

Luchtjes, of liever gezegd, de aerosolen waaruit een geur bestaat, kietelen direct onze emoties en lichamelijke reacties wakker, voegen daarna beelden toe uit onze herinneringen en laten zich dan soms nog niet herkennen.

Toch heeft alles geur. Ook wijzelf. Sterker nog: onze eigen geur is zo persoonlijk als een vingerafdruk. Daarom moet parfum ook altijd even op de eigen huid worden uitgetest om te weten hoe die zich gedraagt in combinatie met onze eigen geur. Wie ooit met een collectebus langs de deuren is geweest zal mogelijk hebben opgemerkt dat elk huis anders ruikt. Alleen uw eigen huis ruikt normaal. Uw eigen partner zou u misschien zelfs op de geur kunnen herkennen. Tot u ruzie hebt natuurlijk en u hem of haar niet meer kunt luchten...

Waar komt die lucht vandaan?

Ons reukvermogen zit samengebond in een bescheiden stukje slijmvlies bovenin de neus. Van daaruit leiden zenuwen naar de reukholtes, een deel van de hersenen. Daar wordt de binnengekomen informatie direct doorgegeven aan het limbische systeem. Dat limbische systeem staat in verbinding met de hypofyse en dat is ook het bestuurscentrum van hormoonproductie, de stofwisseling en uw gevoelswereld.

Vandaar dat geur pijlsnel en zonder uw analytisch vermogen of ratio aan te doen, een

hele reeks lichamelijke en emotionele reacties kan losmaken. Toch moeten geuren voor ons tamelijk extreem zijn om ze waar te nemen. De mens gebruikt namelijk nog maar veertig procent van onze 'neusgenen'. Dat is een evolutionaire ontwikkeling: uit onderzoek blijkt dat diersoorten die in staat zijn kleuren waar te nemen, daarvoor betalen door reukvermogen in te leveren. Alleen de levensreddende geurvermogens blijven dan intact. Dat geldt in de natuur altijd: de vogel ruikt de geur van de bloem die wordt gegeten door het insect, zodat het insect weer kan worden gegeten door de vogel.

Een vies luchtje aan uw eten bederft de smaak ervan ook direct en doet u kokhalzen. Daar is geur ook voor: het waarschuwt ons voor bedorven voedsel, giftige dampen en ander gevaar. Als het ergens stinkt, willen we nog steeds zo snel mogelijk weg. Dat is een oud instinct dat we zonder aarzelen gehoorzamen. Gaslucht? Rennen! Merkwaardig is misschien dat we het omgekeerde principe: lekker luchtje? Erop af! minder gemakkelijk in ons bewustzijn toelaten.

Lekker luchtje!

Toch blijkt uit onderzoek dat we ons wel degelijk laten leiden door luchtjes. Onze partnerkeuze hangt mogelijk voor een groot deel af van onze ogen – als hij of zij er niet goed uitziet zult u niet eens onderzoeken of u misschien wel heel interessante gesprekken kunt voeren samen - maar als hij of zij stinkt gaat het feest toch mooi niet door. Net als andere dieren scheiden mensen feromonen af, geurstoffen die de boodschap dragen "ik ben beschikbaar als partner." Die geurstoffen zitten, schrik niet, vooral in zweet en urine.

Vrouwen kiezen bij voorkeur voor mannen met een luchtje dat zo min mogelijk op dat van henzelf lijkt, ontdekte de onderzoeker Claus Wedekind. Vermoedelijk heeft dat te maken met het streven naar een zo gevarieerd mogelijk samengesteld genetisch pakket voor gezonde eventuele nakomelingen.

Vrouwen die de pil gebruiken blijken minder goed in staat te zijn om een goede partnerkeuze te doen. Zij ruiken te weinig details.

Vreemd dus eigenlijk, dat we er juist alles aan doen om zo min mogelijk naar ons zelf te ruiken. Althans, dat denken we. Maar aangezien parfumbabrikanten ook wel weten waar ons onbewuste zich toe voelt aangetrokken, worden aan veel parfums nauwelijks waarneembare deeltjes zweet en urinelucht toegevoegd om het gewenste effect – aandacht van potentiële sekspartners – te bereiken. Hmmm, lekker, amber en oksellucht!

Even snuffelen

Er zullen veel veertigers zijn die bij de geur van patchouli teruggedromen naar hun meisjestijd. Geuren zijn aan mode onderhevig. Gedeeltelijk ook omdat zo'n geur na een bepaalde tijd directe associaties met een groep of leefstijl oproept. Hippies, pubermeisjes, sporters, we hoeven maar op de lucht af te gaan. In andere culturen kan dat totaal anders liggen. Zo bestaat er een haargel die door Hindoestaanse mannen bijzonder elegant wordt gevonden, terwijl westerse vrouwen er letterlijk hun neus voor ophalen. Eskimo's wrijven bij een begroeting de neuzen tegen elkaar om ook even goed te kunnen snuffelen welk luchtje er aan hun gesprekspartner hangt. De papoea's in Nieuw Guinea bewaren de geur van de reiziger graag door even lekker met de handen onder elkaar's oksel te wrijven en dat persoonlijke luchtje op het eigen lichaam te strijken. Een heel persoonlijke herinnering!

In een cultuur waar geur zo belangrijk is, moet het helemaal vreselijk zijn om te lijden aan anosmie; de aandoening waardoor men niets ruikt. Of, erger nog, een kakosmist te zijn; waarvoor alle geuren doordringend en weerzinwekkend stinken.

Antieke geur en gebakken lucht

Het branden van kruiden, geurig hout en harsen om de werking van de rook te kunnen gebruiken als geestbeïnvloedend middel of als gezondheidsmiddel, is een oeroude techniek die al vanaf de steentijd wordt toegepast door sjamanen en natuurgenezers uit verschillende culturen. De priesteressen van het Orakel van Delphi werden geplaatst boven een kloof waaruit rook van verbrande kruiden opsteeg, waardoor ze in een trancestaat terecht kwamen om hun orakeltaal te spreken. Ook in het oude Egypte werden kruiden en hars gebrand om de goden te plezieren met hun geur en werking – en het hielp natuurlijk ook om de geur van rottende offerdierenkadavers weg te werken. De katholieke kerk hield het heidense ritueel van harsverbranding in ere. De klassieke Chinese geneeskunst gebruikt al eeuwenlang de rook van moxha, een sterk ruikend kruid, als medisch hulpmiddel. En iets recenter zei de beroemde arts, filosoof en jurist Agrippa von Nettesheim (1486-1535): “Rokerij, offer en zalvingen doordringen alles en ontsluiten de poorten der elementen en des hemels, zodat de mens daar doorheen de geheimen van zijn Schepper, de geheimen en wat boven de Hemel is, zien en herkennen kan.”

Maar ook in de verre toekomst kunnen we bijzondere geurevenementen verwachten: zo is bekend dat Sony in 2005 alvast een octrooi heeft aangevraagd op de Geurfilmbioscoop, een uitvinding die nog niet eens gedaan is...

Er wordt ook gewerkt aan geureffecten voor uw computer thuis: kijkt u naar een filmpje met gillende meeuwen, dan ruikt u ook de zilte zeelucht. En zoekt u liever in op de goedgebouwde en ijverige garnalenvissers dan ruikt u natuurlijk ook hun zweet. Gebakken lucht, tot nu toe, maar...

Uw neus wordt gebruikt

Toekomstmuziek? Niet helemaal. Uw geurvermogen wordt nu al intensief gebruikt door anderen. Er is immers maar weinig geur nodig om ons onbewuste te bereiken. En ons onbewuste is vaak het gedeelte van ons dat het geld uitgeeft. Vandaar dat steeds meer bedrijven en instellingen gebruik maken van geuren om hun verlangens te ondersteunen (meer geld verdienen) en die van ons te stimuleren. Zo sproeit in Japan bij menig kantoor 's morgens een nauwelijks waarneembare geur van lavendel, jasmijn en citroen uit de airconditioning. Dat blijkt een meetbaar effect van 54% hogere inzet te hebben!

In de metro van Parijs wordt dennengeur verspreid waardoor mensen zich minder opgesloten en jachtig voelen op de overvolle onderaardse perrons.

Het verspreiden van een geestbeïnvloedende geur kan gemakkelijk met een geurmachine, zoals die ook in Nederland worden verkocht en verhuurd. Hebt u zich wel eens afgevraagd hoe het kan dat het bij uw supermarkt zo heerlijk naar versgebakken brood ruikt, terwijl alle broden er voorverpakt aangeleverd worden? In presentatieruimtes wordt handig gebruik gemaakt van gezellige geuren als koffie, gebak en bloemen, waardoor bezoekers langer blijven hangen om hun blik te laten gaan over het aanbod. Wachtende patiënten zijn minder zenuwachtig als ze in de wachtkamer lavendel, jasmijn en kaneel opsnuiven. U eet smakelijker als uw kantine of het restaurant dat u bezoekt bewerkt is met het flesje ‘patatlucht’, ‘fried chicken’ of ‘fris dessert’ – ook al is de keuken op een andere verdieping. En u koopt meer als uw warenhuis ruikt naar dennenbomen, speculaas en warme chocolademelk.

Met medewerking van Rosemarie Zanner, Bad Homburg, ook voor rokerijkruiden
www.die-vier-elemente.de

[kader]

Geuren voor uw gezondheid

Geur kan ook directe lichamelijke reacties veroorzaken. Daardoor is het mogelijk om niet alleen uw stemming maar ook uw gezondheid snel en doeltreffend te beïnvloeden met geur. Gebruik daarvoor zo zuiver mogelijke geuren – liefst pure kruiden die u op een houtskooltje kunt verbranden. Daarmee komen de meeste werkzame (geur)-stoffen vrij. Het woord ‘parfum’ is dan ook afgeleid van ‘per fumum’, wat ‘door de rook’ betekent.

U kunt ook gebruik maken van etherische oliën die u in een geurbrandertje in water verhit zodat de geur vrijkomt.

Pas op: veel van de goedkopere olietjes zijn synthetisch geproduceerd en kunnen hoofdpijn en allergische reacties veroorzaken! Test zelf uit: smaken verschillen. Geurvoorkeuren ook.

Werking

Ademhalingsbevorderend
Anti-depressivum
Concentratievermogen
Erotisch
Rustgevend en slaapbevorderend
Tegen opgeblazen gevoel
Tegen schimmels en ontsteking
Tegen verkoudheid
Versterkend
[einde kader]

Geur

eucalyptus, munt, rozemarijn
bergamot, mandarijn, sandelhout
basilicum, citroen, kruidnagel
ylang-ylang, roos, kaneel
lavendel, roos, patchouli
hysop, kamille, jeneverbes
amber, cipres, ceder
neroli, salie, tijm, marjolein
lemongrass, geranium, grapefruit

Geurige mannen, walmende vrouwen

We moeten het maar een keer zeggen: vrouwen zijn over het algemeen beter in het waarnemen van geurtjes dan mannen. Niet dat vrouwen zich daarop zullen laten voorstaan, want we zijn ons er nauwelijks van bewust.

Toch is een aantal vrouwelijke kwaliteiten voor een groot deel gebaseerd op het vermogen geuren waar te nemen. Specifieke geuren, feromonen, maken deel uit van het aansturingssysteem van onze (seksuele) gedragingen.

-Moeders blijken hun baby of peuter te herkennen op de geur. Het lichaam reageert zelfs direct op het luchtje van hun eigen baby: bij vrouwen die zelf voeden schiet de melk toe als ze een vleugje baby lucht opsnuffelen.

-Vriendinnen, moeder en dochter, kloosternonnen; als ze veel in elkaars nabijheid zijn zullen ze al snel in dezelfde periode van de maand gaan menstrueren. Ook dit regelmechanisme hangt samen met de feromonen die vrijkomen in de verschillende fases van de cyclus.

-Tijdens de ovulatie ruikt de vrouw nog beter dan normaal. De oorsprong van dat vermogen is dat vrouwen hun partner kiezen door ‘op de lucht af te gaan’. De

voorkeur gaat dan uit naar een man die een ‘onbekend’ luchtje heeft – die levert namelijk ook de beste erfelijkheidsaanvullingen voor mogelijk nageslacht.

- Vrouwen die de pil gebruiken kiezen juist voor mannen die een beetje hetzelfde ruiken als zij zelf. Net als zwangere vrouwen overigens. De voorkeur gaat dan uit naar een ‘vertrouwd’ luchtje, wat een goede kans op een trouwe verzorger geeft.
- Tijdens de menstruatie scheidt de vrouw zelf meer geurstoffen af. Voor veel mannen (die biologisch gezien minder op zoek zijn naar voortplantingspartners, maar wel naar ‘speelpartners’) is dat juist een aantrekkelijk luchtje!
- In verschillende culturen wordt ‘geurmagic’ toegepast om een geliefde te veroveren. Braziliaanse vrouwen schijnen de koffie voor hun object van verlangen te filteren in een t-shirt dat ze flink bezweet hebben. Zo legt hij onbewust het verband tussen haar geurtje en ‘genieten’.
- De associaties die worden opgeroepen bij geurtjes uit een flesje, zeggen veel over ons man- en vrouwbeeld. Aftershave zijn vaak pittig en houderig van geur, wat ons doet denken aan ruige bossen en stoere houthakkers. Vrouwelijke parfums roepen het beeld op van verleidelijke bloemen die met hun bijzondere geur bijtjes lokken om een begerige duik in hun kelkje te nemen.
- Misschien is het omdat we weten dat mannen iets minder goed geuren waarnemen, dat sommige vrouwen zo kwistig omgaan met hun parfums. Een walmende bloem echter, krijgt vaak juist minder aandacht.